

УДК 347.512:347
DOI <https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i4.619>

І. А. Коваленко
orcid.org/0000-0001-7595-777X
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри приватного та публічного права
Київського національного університету технологій та дизайну

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ УКЛАДЕННЯ ПРАВОЧИНІВ ОСОБАМИ З ВАДАМИ ВОЛІ

Постановка проблеми. Однією з умов дійсності правочинів є наявність необхідного обсягу цивільної дієздатності осіб під час його вчинення (п. 2 ст. 203 ЦК України). Відповідно, відсутність достатнього рівня цивільної дієздатності може бути підставою недійсності правочину, укладеного такою особою. До категорії осіб, які не є повністю дієздатними, в числі інших цивільне законодавство відносить малолітніх і недієздатних осіб.

Розглядаючи правочин, який вчинений малолітньою особою, варто звернути увагу, що його правова природа відрізняється від низки інших нікчемних правочинів. Наприклад, правочин, що порушує публічний порядок, є нікчемним уже з тієї підстави, що порушує визначений у нормативних актах публічний порядок держави. Водночас правочин, учинений малолітньою особою (за винятком дрібного побутового), у момент його укладення може не порушувати ні чужих суб'єктивних прав, ні самого публічного порядку, проте він відповідно до норм чинного цивільного законодавства відноситься до категорії нікчемних.

Оцінка стану літератури. Вивченню окремих аспектів цивільно-правової відповідальності осіб з вадами волі присвячені праці таких відомих вітчизняних учених у галузі цивільного та сімейного права, як: І.А. Бірюков, І.Е. Берестова, А.Б. Гриняк, В.С. Гопанчук, О.В. Дзера, Ю.О. Заїка, В.М. Коссака, В.В. Луць, Р.А. Майданик, О.О. Отрадна, З.В. Ромовська, О.Є. Харитонов, Я.М. Шевченко. Водночас треба визнати, що науковці не здійснили комплексного висвітлення правових наслідків укладення правочинів особами з вадами волі, у зв'язку чим комплексне теоретичне дослідження даного питання в українській правозастосовній практиці й досі залишається актуальним.

Мета статті полягає в окресленні особливостей цивільно-правових наслідків укладення правочинів особами з вадами волі.

Із зазначеної мети дослідження актуалізується таке завдання, як підготовка пропозицій щодо вдосконалення законодавства і практики його застосування з цих питань.

Виклад основного матеріалу. У разі визнання правочину малолітньої особи нікчемним, виникає запитання: чому закон не надає юридичної сили

правочину малолітньої особи, що вчинила за межами її цивільної дієздатності? Дати відповідь на поставлене запитання неможливо без оцінки вольових характеристик та особливостей психіки такої особи. Було б неправильним стверджувати, що в малолітніх осіб воля як така взагалі відсутня, оскільки воля є регуляційним процесом, що спрямовує діяльність на досягнення її майбутнього результату. Бажання та прагнення малолітньої особи придбати відповідну річ (наприклад, іграшку) свідчить про наявність у неї такої волі. Проте для того, щоб виражена особою воля породила цивільні права та обов'язки, необхідно, щоб особа могла повною мірою усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. Лише в разі усвідомлення значення своїх дій та можливості керувати ними, як зазначав Я.Р. Веберс, воля може бути юридично значимою [1, с. 76].

Згідно із законом малолітня особа має право вчиняти лише дрібні побутові правочини, тобто такі, що задовольняють побутові потреби особи, відповідають її фізичному, духовному чи соціальному розвитку та стосуються предмета, який має невисоку вартість (п. 1 ст. 31 ЦК України) [2]. Тому юридично значима воля цих осіб охоплює лише здатність учинити дрібні побутові правочини, що свідчить про її обмеження. Таким чином, надаючи малолітнім особам можливість учинити лише дрібні побутові правочини, цивільне законодавство ґрунтується на тому, що така особа не може повною мірою усвідомлювати характер учинених правочинів, а також оцінити породжені ними правові наслідки у зв'язку з відповідними соціально-психічними властивостями таких осіб.

Встановлення в законі конкретного віку, з якого настає часткова й повна дієздатність, зауважував свого часу В.А. Ойгензіхт, не означає, що саме з цього віку виникає волездатність особи – здатність спрямовувати, регулювати свою поведінку [3, с. 192]. Але цей вік визначає можливість виражати свою волю, вступаючи у правовідносини.

Вчинення правочину малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності в окремих випадках може породити цивільні права та обов'язки. Зокрема, цивільне законодавство встановлює два способи визнання правочину, вчиненого малолітньою особою за межами її цивільної дієздатно-

сті, дійсним: по-перше, за подальшого схвалення такого правочину батьками (усиновлювачами) або одним із них, з ким проживає малолітня особа, або опікуном (п. 1 ст. 221 ЦК України); по-друге, у випадку пред'явлення до суду позову про визнання його дійсним (п. 2 ст. 221 ЦК України) [2]. При цьому закон не вимагає особливої форми подальшого схвалення батьками (усиновлювачами) або опікуном правочину, вчиненого малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності. Наступне схвалення правочину малолітньої особи можливе у вигляді юридичної бездіяльності (мовчання) – непред'явлення претензій другій стороні протягом одного місяця з моменту, коли стало відомо про його вчинення (п. 1 ст. 221 ЦК України). У випадку незгоди з правочином, учиненим малолітньою особою, батьки (усиновлювачі) або опікун зобов'язані пред'явити свої претензії до іншої сторони в активній формі, наприклад, вимагати повернення переданого малолітньою особою майна, інакше після закінчення місячного строку правочин малолітньої особи автоматично стає дійсним.

Подальше схвалення батьками (усиновлювачами) або опікуном правочину у формі непред'явлення претензії іншій стороні протягом одного місяця має юридичне значення, оскільки за його наявності вчинений малолітньою особою правочин породжує цивільні права та обов'язки для його учасників (зокрема, і для малолітньої особи). У зв'язку з цим таке подальше схвалення правочину можна визначити як умову дійсності правочину, вчиненого малолітньою особою поза межами її цивільної дієздатності.

Крім можливості подальшого схвалення правочину, вчиненого малолітньою особою за межами цивільної дієздатності, цивільне законодавство встановлює також інший спосіб визнання такого правочину малолітньої особи дійсним. Йдеться про визнання його дійсним за рішенням суду. За позовом заінтересованої особи суд може визнати такий правочин дійсним, якщо буде встановлено, що він учинений на користь малолітньої особи (п. 2 ст. 221 ЦК України).

Можливість подальшого схвалення правочину, вчиненого малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності, не означає, що він виникає як дійсний. Навіть факт корисності правочину для малолітньої особи (наприклад, правочин спрямований на безоплатне отримання подарунку) у момент його вчинення не перетворює цей правочин у дійсний. Варто погодитися з Г.Ф. Шершеневичем, який зазначає, що для заперечення правочину, вчиненого малолітньою особою, немає необхідності доказувати його невігідність для сторін. Вчинений малолітньою особою правочин за межами її цивільної дієздатності є нікчемним лише тому, що його стороною є малолітня особа [4, с. 324]. Несхвалення такого правочину осо-

бами, визначеними в законі, не перетворює його в оспорюваний. Тому у випадку відхилення претензій другою стороною батьки (усиновлювачі) або опікуни малолітньої особи, мають право вимагати застосування наслідків недійсності нікчемного правочину, а не визнання його недійсним.

У ст. 221 ЦК України, що визначає правові наслідки вчинення правочину малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності, відсутня пряма вказівка на такий наслідок його вчинення, як нікчемність. У наведеній статті вказується на нікчемність правочину, вчиненого малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності, лише у випадку несхвалення його визначеними в законі особами. Враховуючи, що нікчемним є правочин, недійсність якого визначена законом, з метою недопущення віднесення правочинів малолітніх осіб, учинених за межами їхньої цивільної дієздатності, до оспорюваних, а також для недопущення юридичних помилок у судовій практиці в разі застосування норм ст. 221 ЦК України, на нашу думку, цю статтю необхідно доповнити пунктом такого змісту: «Правочин, учинений малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності, є нікчемним». Ця норма має діяти як загальне правило. Правочин, учинений малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності, надалі схвалений батьками (усиновлювачами) або одним з них, з ким вона проживає (п. 1 ст. 221 ЦК України), стає дійсним з моменту вчинення. При цьому норму п. 2 ст. 221 ЦК України «У разі відсутності схвалення правочину він є нікчемним» пропонується виключити.

Правочин, учинений недієздатною фізичною особою, належить до правочинів із недоліком суб'єктного складу поряд із правочином, учиненим малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності.

Цивільним законодавством визначені підстави визнання фізичної особи недієздатною. Зокрема, відповідно до ст. 39 ЦК України особа може бути визнана судом недієздатною, якщо вона внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. Для визнання судом особи недієздатною достатньо поряд із медичним критерієм (хронічний, стійкий психічний розлад здоров'я) лише однієї інтелектуальної (нездатність усвідомлювати значення своїх дій) або юридичної підстави (нездатність керувати своїми діями).

Незважаючи на те, що правочин, учинений малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності, а також правочин, учинений недієздатною фізичною особою, належать до нікчемних правочинів – правочинів із недоліками в суб'єктному складі, вони відрізняються один від одного. Ця різниця полягає насамперед в обсязі дієздатності даних категорій осіб. Малолітні особи,

на відміну від недієздатних, наділені цивільною дієздатністю, хоча й мінімальною, оскільки цивільне законодавство дозволяє їм учиняти дрібні побутові правочини (п. 1 ст. 31 ЦК України). Правочин, учинений недієздатною особою, незалежно від того, чи є він дрібним побутовим, є нікчемним.

Відповідно до ст. 67 ЦК України опікун зобов'язаний дбати про підопічного, про створення йому необхідних побутових умов, забезпечення його доглядом та лікуванням, а також учиняти від його імені правочини, в тому числі дрібні побутові. Проте опікун не в змозі постійно контролювати всі дії підопічного, постійно перебувати поруч із ним, що не виключає можливість підопічного в повсякденному житті самотійно вчиняти дрібні побутові правочини (наприклад, купувати продукти харчування тощо). У зв'язку з цим у цивілістичній науці було висунуто думку про необхідність розширення цивільної дієздатності недієздатних осіб. Так, С.М. Брагусь вважає за необхідне за недієздатними особами в цивільному законодавстві закріпити право самотійно вчиняти дрібні побутові правочини на зразок такої можливості малолітніх та неповнолітніх осіб [5, с. 37].

Наділення малолітніх осіб мінімальною цивільною дієздатністю пов'язано з тим, що в таких осіб ще не повністю сформована психіка, і відповідно до розумового розвитку їм надано право вчиняти лише дрібні побутові правочини. На відміну від малолітніх, у недієздатних фізичних осіб через психічний розлад здоров'я уражена психіка; також у них відсутня свідомо воля, у зв'язку з чим вони неправильно сприймають оточуючу дійсність і не можуть усвідомлювати наслідки вчинених дій. Крім цього, психічне захворювання недієздатних фізичних осіб має не тимчасовий, а хронічний характер, що зумовлює нездатність усвідомлювати свої дії та керувати ними.

Отже, цивільне законодавство недієздатним фізичним особам не надає право вчиняти дрібні побутові правочини у зв'язку з повною неможливістю усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними, що пов'язано зі стійким психічним розладом здоров'я. У випадку можливості недієздатної фізичної особи усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними внаслідок видужання або значного поліпшення психічного стану, такий особі за позовом опікуна або органу опіки та піклування судом може бути поновлено цивільну дієздатність (п. 1 ст. 42 ЦК України).

Визнання правочинів, у тому числі дрібних побутових, вчинених недієздатними фізичними особами, недійсними пов'язано з недопущенням порушення майнових прав та інтересів цих осіб, як і правочинів, учинених малолітніми особами за межами їхньої цивільної дієздатності. Проте правочин, учинений недієздатною фізичною особою, може бути вчинений на її користь (не заподіюва-

ти їй майнової шкоди). У такому випадку опікун вправі схвалити дрібний побутовий правочин підопічного після його вчинення шляхом непред'явлення претензії другій стороні протягом одного місяця (п. 1 ст. 226 ЦК України). Крім цього, на вимогу опікуна правочин, учинений недієздатною фізичною особою (як дрібний побутовий, так і правочин, що виходить за межі дрібного побутового), може бути визнаний судом дійсним, якщо буде встановлено, що він учинений на користь недієздатної фізичної особи (п. 2 ст. 226 ЦК України).

Цивільне законодавство визначає особу повністю дієздатною, якщо не було ухвалено рішення суду про обмеження особи в цивільній дієздатності або про визнання її недієздатною. Особа вважається повністю дієздатною, якщо інше не встановлено рішенням суду.

Правочин, який вчинений особою, котра не була визнана в судовому порядку недієздатною, але в момент його вчинення не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними, є оспорюваним і може бути кваліфікований судом за ст. 226 ЦК України, що визначає наслідки вчинення правочину недієздатною фізичною особою.

Відповідно до п. 2 ст. 41 ЦК України недієздатна особа не має права вчиняти будь-якого правочину. Оскільки нікчемним є правочин, недійсність якого встановлена законом (п. 2 ст. 215 ЦК України), а ст. 226 ЦК України не містить вказівки на нікчемність правочину, вчиненого недієздатною фізичною особою, названу статтю необхідно доповнити пунктом, який би встановлював нікчемність правочину, вчиненого недієздатною фізичною особою, як загальне правило. Зокрема, в зазначеній статті необхідно вказати: «Правочин, учинений недієздатною фізичною особою, є нікчемним». Дрібний побутовий правочин, учинений недієздатною фізичною особою, надалі схвалений опікуном (п. 1 ст. 226 ЦК України), стає дійсним з моменту вчинення. Нормою ч. 2 п. 1 ст. 226 ЦК України «У разі відсутності такого схвалення цей правочин та інші правочини, які вчинені недієздатною фізичною особою, є нікчемними» пропонується виключити.

Особи, які залишилися без батьківського піклування, до досягнення ними повноліття, а також особи, які були обмежені в цивільній дієздатності або визнані судом недієздатними, не можуть самотійно реалізувати надані їм майнові та особисті немайнові права. Вони вправі здійснювати лише такі юридично значимі дії, що входять в обсяг їхньої цивільної дієздатності. Так, малолітня особа може самотійно вчиняти лише дрібні побутові правочини (п. 1 ст. 31 ЦК України). Правочини, які виходять за межі дрібних побутових, вона не може вчиняти через відсутність необхідного обсягу цивільної дієздатності. Крім цього, діти потребують виховання та постійного піклування й нагляду з боку дорослих.

У таких випадках особливого значення набуває опіка (підклування), яка відповідно до п. 1.1 Правил опіки та підклування від 26 травня 1999 року є особливою формою державної турботи про неповнолітніх дітей, що залишилися без підклування батьків, та повнолітніх осіб, які потребують допомоги в забезпеченні їхніх прав та інтересів [6]. Обов'язки щодо захисту особистих і майнових прав та інтересів осіб, які не можуть самостійно їх реалізувати, а також стосовно виховання дітей, які залишилися без батьківського підклування, здатні забезпечити опікуни (підклучальники).

Опікун учиняє від імені підопічного, а підклучальник дає згоду на вчинення правочинів, що виходять за межі дрібних побутових. Проте існує низка правочинів з майном підопічного, які опікуни не можуть учинити, а підклучальники давати згоду на їх вчинення без дозволу органу опіки та підклування. Це правочини, в яких опікун (підклучальник) відмовляється від майнових прав підопічного; видає письмові зобов'язання від його імені; укладає договори, що підлягають нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації, в тому числі договори щодо поділу або обміну житлового будинку, квартири; укладає договори щодо іншого цінного майна (ст. 71 ЦК України). Такі обмеження на дії опікуна та підклучальника законодавцем установлені насамперед для попередження можливих зловживань майновими правами підопічних з їхнього боку [7].

Дозвіл на відчуження майна особи, яка перебуває під опікою або підклуванням, може дати лише орган опіки і підклування. Опікунська рада не є належним органом для вирішення такого питання. Вищезазначені правочини опікун може вчинити, а підклучальник дати згоду на їх вчинення і без дозволу органу опіки і підклування (наприклад, за неможливості отримати такий дозвіл через наявність неробочих днів, коли зволікання при вчиненні такого правочину може призвести до завдання шкоди підопічному). Проте такі правочини можуть бути за позовом заінтересованої особи визнані судом дійсними лише в разі встановлення відповідності їх інтересам фізичної особи, над якою встановлено опіку або підклування (п. 2 ст. 224 ЦК України).

Оскільки правочин, учинений без дозволу органу опіки та підклування, може бути визнаний судом дійсним лише у випадку встановлення судом відповідності його інтересам підопічного, можна зробити висновок, що опікунам заборонено вчиняти, а підклучальникам давати згоду лише на вчинення правочинів, які можуть призвести до порушення майнових прав підопічних (наприклад, до зменшення обсягу майна).

Проте складність регулювання правочину, вчиненого у визначених законом випадках без дозволу органу опіки та підклування, полягає в тому,

що наявність такого дозволу, ще не означає, що таким правочином не будуть порушені майнові права підопічних.

Як свідчить судова практика, орган опіки та підклування, даючи дозвіл опікуну на відчуження нерухомого майна, власником або співвласником якого є підопічний, можуть зобов'язати законного представника на користь останнього вчинити відповідні юридичні дії. Покладення на них відповідних обов'язків пов'язано насамперед з недопущенням після вчинення такого правочину порушення майнових прав підопічного. Зокрема, орган опіки й підклування може дозволити опікуну продати квартиру за умови купівлі рівноцінного житла. Але не всі органи опіки і підклування беруть на контроль свої рішення, а лише обмежуються дозволом на укладення відповідного правочину. Дозвіл органу опіки та підклування – це лише адміністративно-правовий акт, який дає право вчинити правочин стосовно майна підопічного.

Оскільки відповідно до п. 1 ст. 203 ЦК України однією з умов дійсності правочину є умова, відповідно до якої зміст правочину не може суперечити ЦК України, іншим актам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства, правочини, що вчинені з дозволу органу опіки та підклування, але порушують права підопічних, мають визнаватися недійсними, такими, що порушують загальні вимоги чинності правочинів. Такий правочин, зокрема, порушуватиме п. 3 ст. 67 ЦК України, відповідно до якого опікун вчиняє правочини від імені та в інтересах підопічного.

Під час розгляду правочину, вчиненого у визначених законом випадках без дозволу органу опіки та підклування, постає запитання: чи вправі батьки без дозволу органу опіки та підклування вчиняти перераховані у ст. 71 ЦК України правочини з майном дітей? Як відомо, батьки й діти, зокрема ті, які спільно проживають, можуть бути самостійними власниками майна (п. 1 ст. 173 Сімейного кодексу України). Зокрема, діти можуть отримати майно, прийнявши в подарунок, у спадок, також шляхом приватизації житла або отримання заробітку тощо. Будучи власником майна, дитина (наприклад, малолітня) не може самостійно ним розпоряджатися через відсутність відповідного обсягу цивільної дієздатності. За таких обставин батьки є законними представниками інтересів своїх дітей, і однією з функцій такого представництва є управління їхнім майном. При цьому І.В. Жилінкова звертала увагу на те, що право батьків на управління майном своїх дітей можна визначити як право на управління чужим майном. Батьки як законні представники дітей повинні здійснювати управління майном дітей насамперед в їхніх інтересах, оскільки відповідно до п. 2 ст. 155 Сімейного кодексу України батьківські права не можуть здійснюватися всупереч інтересам дитини [8, с. 55].

Відповідно до вимог сімейного законодавства, батьки не вправі вчиняти правочини без дозволу органу опіки та піклування щодо майна неповнолітніх дітей, якщо вони виходять за межі побутових. Це, зокрема, договори, що потребували нотаріального посвідчення й спеціальної реєстрації; відмова від належних дитині майнових прав; поділ майна; поділ або обмін житлової площі; видача письмових зобов'язань тощо. Якщо звернутися до сімейного законодавства інших держав, то відповідно до Сімейного кодексу Російської Федерації в разі здійснення батьками повноважень з управління майном дитини на них поширюються правила, встановлені цивільним законодавством щодо розпорядження майном підопічного.

З.В. Ромовська, відзначаючи, що батьки у визначених законом випадках повинні вчиняти правочини (давати згоду на їх вчинення) лише з дозволу органів опіки та піклування, пропонує застосовувати аналогію закону щодо такої можливості опікунів та піклувальників (ст. 68, 70, 71 ЦК України) [166, с. 201].

Проте відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року батьки або особи, які їх замінюють, не мають права без дозволу органів опіки і піклування укладати договори, що підлягають нотаріальному посвідченню або спеціальній реєстрації, відмовлятися від належних дитині майнових прав, здійснювати розподіл, обмін, відчуження житла, зобов'язуватися від імені дитини порукою, видавати письмові зобов'язання [9].

Висновки. Отже, узагальнюючи досліджене, вбачаємо, що оскільки Сімейний кодекс України регулює шлюбно-сімейні правовідносини, в тому числі майнові, що виникають між батьками і дітьми, на думку автора, ст. 177 СК України необхідно доповнити пунктом зі змістом, що зобов'язуватиме батьків у визначених законом випадках отримувати дозвіл від органу опіки та піклування під час учинення правочинів (надання згоди на їх вчинення) щодо майна дітей.

Література

1. Веберс Я. Р. Правосубъектность граждан в советском гражданском и семейном праве. Рига, 1976. 126 с.
2. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142.
3. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» : наук.-практ. коментар / С. С. Бичкова та ін. ; за ред. М. В. Гребенюка. Київ : Національна академія прокуратури України, 2019. 220 с.
4. Цивільне право України : навч. посіб. / за заг. ред. І. С. Тімуш, В. П. Мироненко. Київ : ІКВС, 2014. 240 с.
5. Цивільне процесуальне право України : підручник / за заг. ред. М. М. Ясинка. Київ : Алерта, 2014. 744 с.
6. Правила опіки та піклування, затверджені Наказом Державного комітету України у справах сім'ї та

молоді від 26 травня 1999 р. № 34/166/131/88. *Офіційний вісник України*. 1999. № 26. Ст. 115.

7. Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 року № 866. *Офіційний вісник України*. 2008. № 76. Ст. 2561.

8. Иванов Ю. Ф., Курилина О. В., Иванова М. В. Цивільне право України : навч. посіб. : у 2 т. 2-ге вид. доповн. і переробл. Київ : Алерта, 2019. Т. 1. 342 с.

9. Актуальні проблеми цивільного права і процесу : навч. посіб. / за заг. ред. Я. В. Матвійчук. Київ : НАВС, 2012. 176 с.

Анотація

Коваленко І. А. Правові наслідки укладення правочинів особами з вадами волі. – Стаття.

Проблема відповідальності – одна з найбільш складних проблем як загальної теорії права, так і галузевих юридичних наук. В останні роки у вітчизняній юридичній науці цій проблемі приділяється значна увага. Дослідження вчених-юристів зробили значний внесок у розробку теорії юридичної відповідальності. Але цю проблему не можна вважати вичерпаною. До цього часу ще не вироблено єдиного визначення поняття юридичної відповідальності, відсутній також єдиний погляд і щодо її змісту.

Упродовж останніх років найбільш досліджуваними були питання цивільно-правової відповідальності малолітніх та неповнолітніх осіб. Зокрема, це знайшло відображення в дисертаційних дослідженнях молодих науковців. Водночас проблематика цивільно-правової відповідальності обмежено дієздатних, недієздатних осіб та осіб, які не усвідомлювали значення своїх дій та (або) не могли керувати ними, залишається малодослідженою в науці цивільного права України. Такий стан речей дає підстави говорити про необхідність нового, більш широкого підходу до питання цивільно-правової відповідальності осіб з вадами волі й зумовлює необхідність здійснення комплексного та всебічного аналізу даної проблематики. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у зв'язку з цивільно-правовою відповідальністю осіб з вадами волі, а предметом дослідження є цивільно-правова відповідальність осіб з вадами волі.

Вчинення правочину малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності в окремих випадках може породити цивільні права та обов'язки. Зокрема, цивільне законодавство встановлює два способи визнання правочину, вчиненого малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності, дійсним: по-перше, в разі подальшого схвалення такого правочину батьками або одним із них, з ким проживає малолітня особа, або опікуном; по-друге, у випадку пред'явлення до суду позову про визнання його дійсним.

Оскільки однією з умов дійсності правочину, згідно з Цивільним кодексом України, є умова, відповідно до якої зміст правочину не може суперечити йому та іншим актам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства, правочини, що вчинені з дозволу органу опіки та піклування, але порушують права підопічних, мають визнаватися недійсними, такими, що порушують загальні вимоги чинності правочинів. Такий правочин порушуватиме норму права, відповідно до якої опікун вчиняє правочини від імені та в інтересах підопічного.

Ключові слова: діти, малолітні особи, правочини, вади волі, шлюбно-сімейні відносини.

Summary

Kovalenko I. A. Law consequences of conclusion of legal transactions by persons flawed will. – Article.

Problem of responsibility – one of the most thorny problems of both general theory of right and branch legal sciences. In recent year considerable attention is spared in home legal science to this problem. Researches of scientists-lawyers did considerable payment in development of theory of legal responsibility. But this problem cannot be considered outspent. To this time it is not yet mine-out only determination of concept of legal responsibility, it is absent also only look and in relation to her maintenance.

During the last years most investigated were questions of civil liability of very young and minor persons. In particular, it found a reflection in dissertation researches of young scientists. While range of problems of civil liability capable, incompetents and persons that did not realize the value of the actions and (or) could not manage them limit, it remains scantily explored in science of civil law of Ukraine. Such state of affairs grounds to talk about the necessity of new, more wide going near the question of civil liability of persons flawed will and predetermines the necessity of realization of complex and all-round analysis of this range of problems. A research object are public relations that arise up in connection with civil liability

of persons flawed will, and the article of research is civil liability of persons flawed will. Settlement of a legal transaction by a very young person outside her civil capability, on occasion, can generate civil laws and duties. In particular, a civil legislation sets two methods of confession of legal transaction perfect a very young person outside her civil capability, actual: firstly, at further approval of such legal transaction by parents or one of them, whom a very young person lives with, or by a guardian; secondly, in case of producing in the court of lawsuit about confession of him actual.

As one of terms of reality of legal transaction, in obedience to the civil code of Ukraine, a condition, in accordance with that maintenance of legal transaction cannot conflict with him and to other acts of civil legislation, and also moral principles of society, legal transactions, is, that perfect with permission an organ burns and caring, but violate rights for a ward, must confess invalid, as such, that violate the general requirements of action of legal transactions. Such legal transaction, will violate the norm of right, in accordance with that a guardian accomplishes legal transactions from the name and in interests ward.

Key words: children, very young persons, legal transactions, defects of will, marriage-domestic relations.